

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID-19
Team D

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34

www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

5.1.2e

M 5.1.2e
5.1.2e@minvws.nl

Datum

21 januari 2022

Aantal pagina's

6

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

Verslag

Betreft	Bijeenkomst klankbordgroep Lange termijn aanpak Covid-19
Vergaderdatum en -tijd	19 januari 2021 9:30 uur
Vergaderplaats	Webex
Aanwezig	5.1.2e (VO Raad), 5.1.2e (CVB Hogeschool), 5.1.2e (Patiëntenfederatie NL), 5.1.2e (TivoliVredenburg), 5.1.2e (Cordaan), 5.1.2e (gemeente Arnhem), 5.1.2e (KHN), 5.1.2e (Ahoy), 5.1.2e (Vakcentrum voor zelfstandig retailondernemers), 5.1.2e PostNL), 5.1.2e (Ieder(in)), 5.1.2e (NJR), 5.1.2e (CNV), 5.1.2e (Raad van Ouderen), 5.1.2e (NOC*NSF), 5.1.2e (KLM), 5.1.2e (Politie), Ernst Kuipers (VWS), 5.1.2e (VWS).
Afwezig	5.1.2e (FNV)
Kopie aan	

Verslag bijeenkomst klankbordgroep Lange termijn aanpak Covid-19

1. Opening door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport opent de bijeenkomst en dankt de leden voor hun aanwezigheid. De minister geeft aan dat:

- We ons in een situatie bevinden met meer besmettingen dan ooit, waarbij de verwachting is dat de aantallen verder door zullen stijgen. Dat leidt tot uitval van mensen in alle sectoren.
- Dat een lange termijn beleid iets moet zijn waar we allemaal eigenaar van zijn; het kan niet zo zijn dit een probleem is van alleen de zorg, of van het ministerie van VWS. Als wij onze maatschappij willen openen – en dat wil iedereen – dan kan dat alleen als we daar iets in gezamenlijkheid aan doen. Bijvoorbeeld: houd afstand, draag je mondkapje, laat je vaccineren en booster, en blijf thuis bij klachten.

- We naar een gezamenlijke oplossing toe moeten waarbij alles maximaal open kan, maar waarbij de besmettingen toch enigszins ingeperkt blijven. Daar willen we hard met jullie aan werken.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Programmadirectie COVID19
Team D

2. Voortgang vijf thema's door VWS

Datum
21 januari 2022

5.1.2e neemt de leden mee in een presentatie over de lange termijn aanpak. Zij geeft daarbij aan dat:

- De lange termijn aanpak drie sporen kent: 1) Herijking aanpak Covid-19 voor de rest van deze winter, 2) Plan paraatheid Covid-19 voor de periode daarna, 3) Pandemische paraatheid voor volgende epidemieën.
- Waar nu aan gewerkt wordt zich richt op spoor 1 en spoor 2, waarbij beoogd wordt om voor spoor 1 begin februari een brief naar de Tweede Kamer te sturen, en voor spoor 2 in maart.
- Het nog volop *work in progress* is. In het hele traject is het de bedoeling geweest om het samen te doen met experts, bestuurders, mensen in de samenleving etc. Het is de bedoeling om ook in de maand februari nog met sectoren in gesprek te gaan.

3. Reflectie en discussie op bovenstaande thema's

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport vraagt de aanwezigen om hun reflectie.

- 5.1.2e (NOC*NSF): Anticiperend op deze bijeenkomst, hebben we alle sportbonden bij elkaar gebracht. Wij hebben, in lijn met de routekaart zoals die door de overheid gemaakt is, alle sportmaatregelen hier tegenaan geplakt. Dit is ook gedaan in samenspraak met de ambtenaren op de verschillende ministeries. Wij hebben gekeken wat de vijf scenario's betekenen voor de sport. Het eigenaarschap ligt bij de sport; we beseffen dat het niet alleen een probleem van het ministerie van VWS of de zorg is. Wij willen verantwoordelijkheid nemen. We willen wel graag praten met ook VWS over wat dit betekent: wat kan je wel en niet doen als het komt tot je structureel aanpassen tot het virus. Sommige dingen zullen goed te regelen zijn, sommige dingen zullen ook lastig zijn. Dat vraagt leiderschap; we zullen ook vervelende dingen moeten gaan zeggen. We hebben daar prachtige documenten voor geschreven. Die gaan we na deze bijeenkomst ter beschikking stellen.
- 5.1.2e: We hebben de vorige keer ook expliciet benadrukt dat er voor sommige groepen extra aandacht nodig is bij het versoepelingen van maatregelen. Bijvoorbeeld voor mensen met een kwetsbare gezondheid, mensen met een risico op gezondheidsschade bij Covid-19 en mensen die maatschappelijke impact ondervinden van Covid of de Covid maatregelen. Ons pleidooi is om het versoepelingsbeleid en op- en afschalen op een inclusieve manier te doen. Houd rekening met de impact daarvan op bijvoorbeeld jongeren en gehandicapten (die deels thuis wonen en deels in instellingen). Houd die groepen in de gaten en neem ze mee in het lange termijn beleid.
- 5.1.2e (TivoliVredenburg): Ik sluit mij grotendeels aan bij de oproep van 5.1.2e. Ik denk wel dat we in een fase zitten dat we met elkaar moeten nadenken over hoe we zo veilig en verantwoord mogelijk open

kunnen blijven. Je wil daarbij af van een wedstrijdje over welke sectoren open mogen blijven. Er is al een aantal routekaarten gepubliceerd: ik zou een pleidooi willen houden om die routekaarten te handhaven en de onderliggende indicatoren verder met elkaar te ontwikkelen en verduidelijken. Daarbij begrijpen we meteen dat de pandemie een bewegend object is; de proxy's kunnen en mogen veranderen. Als we maar tijdig en enigszins voorspelbaar weten dat er, bijvoorbeeld, een fase rood aan komt. Als we onverhoopt toch dicht moeten, willen we op voorhand weten dat we kunnen rekenen op financiële steun. Hoopvolle communicatie is ook heel belangrijk; communicatie waarbij we perspectief bieden.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID19
Team D

Datum
21 januari 2022

- **5.1.2e** (Politie): Wij zien allemaal een toenemende polarisatie. Het demonstratierecht is een dilemma voor bestuurders; je moet een weg vinden in dit dilemma. De recente, geweldloze demonstratie in Amsterdam, en de acties in bijvoorbeeld in de sport- en cultuursector zijn signalen dat de goedwillenden het perspectief aan het kwijtraken zijn. Er zijn mensen die we sowieso niet meer gaan bereiken, maar we moeten ervoor zorgen dat we het middenveld niet gaan verliezen.
- **5.1.2e** (Vakcentrum voor zelfstandig retailondernemers): Onze suggestie is om te onderzoeken of, als we in een endemische fase komen, de testlocaties meer richting de winkels gehaald kunnen worden. Wat betreft communicatie willen we graag aanbieden om hier op mee te denken en hierin te helpen. Zo zijn er bijvoorbeeld mooie communicatieafdelingen bij grote retailers. Verder willen we meegeven dat we ons grote zorgen maken over het effect van de quarantaineregels op de beschikbaarheid van medewerkers en op bijvoorbeeld de bevoorrading van levensmiddelen. Ons verzoek is om te overwegen om net als aan het begin van de coronacrisis de essentiële winkels te zien als cruciaal en net iets soepelere quarantaineregels op te stellen. Tot slot zouden wij ervoor pleiten om niet te focussen op de beperking van openingstijden, maar juist op ruimere openingstijden.
  - De minister van VWS reageert dat het kabinet onlangs bewust advies heeft gevraagd van het OMT om de quarantaineregels te versoepelen.
- **5.1.2e** (Ahoj): Ik begin met een formaliteit: de vorige keer hebben we duidelijk afgesproken dat we vrij spreken; op eigen titel. We zien dit graag terug op papier. Verder miste ik in het verslag van de vorige bijeenkomst de urgentie om terug te gaan naar normaal, en helemaal open te gaan en te blijven. Niemand kan financieel en mentaal nog een derde Covid-jaar aan. Ik vind het heel belangrijk om dat te benadrukken. En ook dat het onhaalbaar en onwenselijk is om alle activiteiten van onze branche in 4-5 maanden te proppen. In de evenementensector hebben we met de fieldlabs, maar ook met de enige twee maanden dat we met beperkingen mochten draaien (binnen de inmiddels 24 maanden), laten zien wat de relatieve kans op besmetting is bij evenementen ten opzichte van twee mensen thuis op bezoek. Wat we onderzocht hebben in de fieldlabs, is juist ook gericht op de lange termijn en mogelijk andere virussen.
- **5.1.2e** (KHN): Ik sluit mij aan bij **5.1.2e** ook voor wat betreft de disclaimer met betrekking tot deze klankbordgroep. Soms bekruipt mij het gevoel dat deze klankbordgroep de tegenhanger moet zijn van het OMT en dat er straks gezegd wordt: 'we hebben een maatschappelijk gedragen beslissing.' Wij willen terug naar het oude normaal. We raken nu

veel mensen kwijt met deze maatregelen; het draagvlak in onze maatschappij wordt steeds minder. Daar maak ik mij zorgen over. We redeneren nu vanuit de theorie dat de besmettingen in de hand blijven omdat we maatregelen hebben. Maar mensen gaan nu gewoon op een andere manier leven, waarbij er zeker zoveel contact is. Vanuit de horeca is er bereidheid om de basismaatregelen aan te houden en zelfs tijdelijke zwaardere maatregelen, zoals het coronatoegangsbewijs. Maar wel met als doel om er uiteindelijk vanaf te komen. We zullen moeten leren leven met virus en ook accepteren dat er mensen ziek worden en dood gaan.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID19
Team D

Datum
21 januari 2022

- **5.1.2e (Raad van Ouderen)**: Ik sluit mij aan bij hartenkreet van **5.1.2e** voor inclusieve communicatie en maatregelen. Als het gaat om eigen verantwoordelijkheid, ben ik blij om deze bij de sectoren te leggen. Alleen als iedereen zich betrokken voelt, kunnen we dit aan. Onder ouderen is de vaccinatiegroot hoog; er zijn minder besmettingen onder 60 plussers. Ouderen nemen verantwoordelijkheid. Maar zij worden wel erg geraakt door de maatregelen, bijvoorbeeld door de uitval van thuis- en verpleeghuiszorg. Maar ook eenzaamheid; zingeving. Je ziet het bij ouderen, maar ook bij jongeren en cultuur. De zin van het bestaan raakt heel ver weg. Ik pleit ervoor om hier in de communicatie heel goed aandacht aan te besteden.
- **5.1.2e (CVB Hogeschool)**: Wij zijn in december al in gesprek gegaan met het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs en hebben naar aanleiding daarvan een voorstel neergelegd bij de departementen. Aan het aantal contacten kunnen we iets doen, bijvoorbeeld in termen van seizoensplanning. Daar voelen we ons ook verantwoordelijk voor en daar kunnen we concreet handelingsrepertoire op maken. We willen het eigenaarschap ook terugbrengen naar de instellingen en ook naar de medewerkers en de studenten. Hoe bied je iedereen een aantrekkelijk perspectief? Dat heeft ook te maken met communicatie. Wat kan je als individu doen? Bijvoorbeeld je houden aan de basisregels. Wat kan je als instelling en als branche doen? Bijvoorbeeld het sturen op het gecontroleerd op- en afschalen van het aantal contacten. Ik heb hier in deze klankbordgroep al een aantal goede voorbeelden van gehoord. Het eigenaarschap ligt vrij breed bij de branches om op te pakken.
- **5.1.2e (Patiëntenfederatie NL)**: Het spreekt mij erg aan dat ik een aantal sectoren hoor zeggen: "wij kunnen een aantal dingen doen." Bijvoorbeeld met de vijf scenario's van **5.1.2e** waarbij je gradaties van maatregelen hebt. Ik zou wel vragen dat de overheid hier de normen voor bepaalt, zodat er per sector een soortgelijke zwaarte van maatregelen is. Verder ondersteun ik het pleidooi van **5.1.2e** voor kwetsbaren. Verder hebben we het ook in de zorg veel over de tweedeling tussen Covid-patiënten en andere patiënten, en hoe maak je een eerlijke verdeling. Ook in de zorg zijn we op zoek naar eerlijkheid en voorspelbaarheid. Daarnaast vind ik goede communicatie heel erg belangrijk.
- **5.1.2e (Cordaan)**: Als er iets is dat zeker is, is dat het virus steeds verandert. Als Omikron zo ziekmakend was geweest als Delta, hadden we een heel ander gesprek en andere dynamiek gehad. Het is niet uit te sluiten dat dit nog een keer gaat komen. Ja, we willen voorspelbaarheid. Maar we moeten ook een eerlijk verhaal houden richting Nederland: er zal soms echt geïntervenieerd moeten worden. Daarnaast is het zo dat er een grote mate van wensdenken is, terwijl de maatschappelijke bereidheid om maatregelen na te leven steeds kleiner wordt. Het is goed om te horen dat alle branches die hier

vertegenwoordigd zijn, zich maximaal willen inspannen zodat burgers de maatregelen (blijven) naleven. Voor wat betreft de zorg: die wordt nu tweezijdig belast. Enerzijds door medewerkers in de zorg die uitvallen door corona; anderzijds natuurlijk door de instroom van Covid-patiënten en de reguliere zorg. Ik vind dat we versneld toe moeten bewegen naar een maatschappij waarbij testen de norm wordt. Ik zit met smart te wachten op laagdrempeligere methodes waarbij je je bijvoorbeeld kunt laten testen voordat je een winkel of restaurant ingaat.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID19
Team D

Datum
21 januari 2022

- **5.1.2e** (VO Raad): Je ziet dat de sectoren die nu de grootste mond hebben, als eerste open gaan. Dat is een voedselbodem voor polarisatie. Ik maak me hier grote zorgen over. Je moet kijken of je die voedingsbodem weg kan halen. Je ziet overal de hunkering naar een lange termijn beleid. Maar ik heb nog nergens een sluitend verhaal over die lange termijn gehoord. Je kan niet het onmogelijke vragen; je moet met bepaalde onvoorspelbaarheden rekening houden. Maar ik zou bijvoorbeeld graag zien dat er een taskforce onderwijs komt, die gaat kijken naar zaken als ventilatie en CO2-meters. Zet ouders, leraren, leerlingen en studenten bij elkaar om een plan te maken dat past binnen de kaders van de overheid. Spreek deze partijen aan om bij te dragen aan een oplossing.
  - De minister van VWS reageert dat hij dit graag zou bespreken met Robbert Dijkgraaf, de minister van OCW. Het sluit goed aan bij wat jullie zeggen: geef ons ook eigenaarschap voor onze sector.
- **5.1.2e** (CNV): De centrale gedachte achter deze klankbordgroep is hoe je lange termijn perspectief voor de samenleving gaat organiseren. De centrale boodschap daarin zou moeten zijn dat we straks weer naar een open samenleving gaan. Wat kan je zelf, als individu of als instituut, doen om er zorg voor te dragen dat de samenleving open blijft? Het gaat om eigenaarschap. Ik vind dat je niet alleen de bestuurders hierbij moet betrekken, maar ook de mensen die het betreft. De communicatie hierbij is erg belangrijk. Maak gebruik van alle communicatieportalen. Let erop dat we een groot deel van de samenleving nu niet bereiken in de communicatie. Niet iedereen kijkt bijvoorbeeld naar de persconferenties. We moeten wel proberen een zekere mate van voorspelbaarheid te organiseren voor de lange termijn. Daar waar negatieve consequenties blijven voor werkgevers en werknemers, ook op de lange termijn, moet aanpalend beleid komen en moeten middelen ter beschikking worden gesteld.
- **5.1.2e** (gemeente Arnhem): Ik wil met name **5.1.2e** onderschrijven in zijn zorgen over polarisatie. Burgemeesters worstelen met massademonstraties. Moeten ze daar bijvoorbeeld de 1,5 meter gaan handhaven? Het is goed dat er perspectief komt. Ik heb grote zorgen over wat er anders gaat gebeuren. Ik wil ook aandacht vragen voor het globale element. Ik vind het belangrijk om maatregelen zoveel mogelijk af te stemmen met buurlanden, of op z'n in minst in de communicatie te verduidelijken waarom maatregelen in Nederland anders zijn. Verder lukt het ons nog niet genoeg om burgers ambassadeurs te maken van het naleven van de maatregelen, bijvoorbeeld het nieuwe hygiënemoraal. Iedereen – elke BOA, juf en buurman – zou dat moeten kunnen uitdragen en elkaar erop aanspreken. Ik vind dat we in deze crisis te weinig gebruik maken van het promoten van een gezonde leefstijl. We moeten ook de kans pakken om de beweging te maken richting de gedragsverandering die in de endemische fase het hardst nodig is. Tot slot wil ik aandacht vragen voor moeilijk te bereiken doelgroepen. Lokale communicatie kan

daarbij helpen. Mijn tip is om ook het contact met burgemeesters te behouden en hen niet alleen via het Veiligheidsberaad te spreken.

- **5.1.2e** (NJR): Ik ben onder de indruk van alle plannen die al uit de sectoren komen; ik denk dat dat heel hoopvol is. We moeten dit immers met elkaar oppakken, dat kan niet alleen vanuit de overheid. Ik vind het belangrijk dat we mensen op hun eigen verantwoordelijkheid aanspreken. Maar ook dat we het zo laagdrempelig mogen maken om bijvoorbeeld te zelftesten. Verder zou ik ervoor pleiten om beter inzichtelijk te maken hoe het kabinet bepaalde keuzes maakt, zodat dit ook begrijpelijker wordt voor mensen. Over polarisatie maak ik mij ook zorgen. Er zijn jongeren die zeggen: 'is de overheid er wel voor mij?' Naast de coronamaatregelen, voelen zij zich op andere beleidsterreinen de dupe. Hoe gaan we de stap zetten om het vertrouwen terug te winnen bij de jonge doelgroep? Je moet hen niet verliezen, maar juist betrekken.
  - De minister van VWS reageert dat hij de jongeren wel een compliment wil maken. In de gesprekken die hij met de jongeren heeft gevoerd, is hij onder de indruk van de manier waarop geacteerd worden. Jongeren nemen ook verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld met betrekking tot vaccineren, booster en het naleven van de maatregelen.
- **5.1.2e** (KLM): Er is ook nog een internationale component. Uniformiteit/coherentie van beleid en internationale harmonisatie zijn belangrijk. In de notulen van de vorige bijeenkomst staat 'buurlanden,' maar ik zou ook pleiten voor breder internationaal verkeer, bijvoorbeeld ook met de Verenigde Staten. Je moet uitlegbaar hebben wat de maatregelen zijn. Het leidt tot onrust als er geen perspectief geboden wordt en als je niet weet waar je rekening mee moet houden. Mensen willen graag reizen en terug naar het normaal. Maar zij worden hierin geremd omdat er geen internationale harmonisatie is. Het zou mooi zijn als hier meer energie op ingezet zou kunnen worden.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID19
Team D

Datum
21 januari 2022

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bedankt de leden voor hun input en geeft aan dat dit voor iedereen buitengewoon waardevol is. De minister geeft aan dat hij de leden heeft horen zeggen dat zij zich medeverantwoordelijk voelen voor het inrichten van een lange termijn strategie, en daarmee het toewerken van een pandemie naar 'business as usual.' De minister geeft aan het coronavirus zullen moeten gaan incorporeren en dat we voorlopig niet terug zullen kunnen naar de situatie van voor 2019.

4. Vervolproces door VWS

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geeft aan dat er in februari een vervolgbijeenkomst gepland wordt, waarbij hij het zeer zou waarderen als de leden van de klankbordgroep opnieuw hun input willen geven. Men kan contact opnemen met het ministerie van VWS als er tussentijdse opmerkingen of suggesties zijn, hetzij ondersteunend, hetzij kritisch.

5. Wvttk en sluiting

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport dankt de leden voor hun aanwezigheid en sluit de bijeenkomst.